

**Самсонкін В.М.** доктор технічних наук, професор, директор ДП «Державний науково-дослідний центр залізничного транспорту України».

**Рецензія на монографію:** С.С. Довганюк «Володимир Миколайович Образцов: 1874-1949» Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2010. – 328 с.

Реконструкція суспільно-політичного і наукового життя в Україні останньої чверті ХІХ - початку ХХ століть була б неповною без окреслення ролі, значення, надбань та внеску таких його представників, як Володимир Миколайович Образцов (1874-1949). Це був відомий учений та інженер-залізничник, будівничий залізничних станцій та вузлів, залізничний адміністратор державного рівня. Творчий доробок цього вченого на благо транспортної науки тривалі роки був незаслужено забутий. Необхідно не лише відроджувати забуті та призабуті імена представників транспортної науки в Україні, але й визначити належне кожному місце в її історії, дослідити їхній внесок у світову технічну науку. Актуальність монографічного дослідження зумовлена насамперед великим громадським і науковим значенням особистості В.М. Образцова в залізничному транспорті, відсутністю спеціального комплексного дослідження його наукової та науково-організаційної діяльності, необхідністю створення максимально об'єктивної і повної наукової біографії вченого, а також всебічного аналізу його творчого доробку.

Зроблений С.С. Довганюком аналіз стану розробки теми про діяльність В.М. Образцова дає підставу справедливо стверджувати, що цей аналіз є не тільки своєрідною інтерпретацією стану та розвитку окремих напрямків в історії транспортної науки (особливо залізничного транспорту) першої половини ХХ ст., а й науковим дослідженням різноплановості вченого-залізничника. Історіографія та наявна джерельна база в цілому дозволили дослідити загальні та специфічні риси становлення В.М. Образцова як вченого, з'ясувати його досягнення у вітчизняній транспортній науці, визначити його місце у загальному розвитку вітчизняного залізничного транспорту досліджуваного періоду.

Концепція монографічного дослідження висвітлюється у процесі розв'язання монографічних завдань і стисло формується у часткових і загальних висновках монографії. Послідовно, на конкретних прикладах, обґрунтовується висновок, що ім'я інженера-залізничника В.М. Образцова не тільки вперше стало об'єктом монографічного дослідження, але й дозволило глибоко і всебічно показати його особистість та науково-організаційну спадщину. В монографії наводиться низка відомостей про окремі аспекти біографії та світогляду вченого, в роботі використано і запроваджено до наукового обігу нові архівні, літературні та документальні матеріали.

Проведене дослідження дозволило вперше здійснити періодизацію творчої діяльності В.М. Образцова, визначити основні напрямки досліджень вченого: праці в галузі будівництва залізниць, станцій та вузлів, наукові досягнення у напрямку залізничного мостобудування; праці з будівельної механіки, опору матеріалів та теорії пружності. Посилаючись на різноманітні джерела, С.С. Довганюк переконливо доводить, що творчий доробок В.М. Образцова слід умовно розділити

на такі основні напрямки досліджень: залізничний транспорт, спеціальні споруди, залізничне адміністрування.

Автор монографії встановив, що наукові здобутки В.М. Образцова впливали у першій половині ХХ століття і продовжують впливати сьогодні на становлення та утвердження широкої технічної концепції розбудови залізничного транспорту. Дослідження дозволяють створити певні узагальнення щодо діяльності В.М. Образцова в галузі транспорту, особливо в питанні про розвиток науки про залізничні станції та вузли, теорії та принципів залізничного мостобудування. Показано, що свої висновки вчений будовав на результатах вивчення різних сторін функціонування залізничного транспорту.

Розкриваючи сутність процесу формування наукового світогляду В.М. Образцова, автор монографічного дослідження не тільки визначив основні етапи цього формування, але й показав, що на це формування впливали: навчання в Миколаївській гімназії, в Інституті шляхів сполучення у Санкт-Петербурзі, наукові стосунки з видатними вченими його часу – М.А. Белелюбським, Г.П. Передерієм, Є.О. Патонем, В.М. Сиром'ятниковим та іншими визначними особистостями. Безперечно, все це сприяло становленню В.М. Образцова як видатного науковця та інженера-залізничника.

Встановлено, що праці В.М. Образцова - це значний внесок в транспортну науку, завдяки яким він став одним із провідних фахівців-залізничників світу. З'ясовано, що його праці – це унікальні джерела, які дають змогу об'єктивно відтворити події з історії вітчизняного залізничного транспорту.

Визначено особливу роль В.М. Образцова як організатора науки. Він був засновником та керівником багатьох комісій стосовно формування мережі залізниць Російської імперії, формував плани досліджень в галузі рухомого складу залізниць. Підійшовши до проблем транспорту з позицій залізничника-патріота, зробив вагомий внесок у розвиток науки про залізничні станції та вузли, брав активну участь у перебудові станцій в містах нашої Вітчизни.

В рецензованій роботі вперше дана оцінка історично-наукових праць В.М. Образцова. Вони і сьогодні використовуються істориками науки як фундаментальні джерела при підготовці праць з історії залізничного транспорту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- робота є першою у вітчизняній історіографії спробою комплексного дослідження життєвого шляху та наукової діяльності В.М. Образцова;
- розроблено періодизацію спадщини В.М. Образцова;
- проаналізовано наукові праці вченого, що дало змогу значно поглибити знання щодо подальшого розвитку вітчизняного залізничного транспорту;
- удосконалено деталізацію матеріалів, пов'язаних із його внеском у розвиток окремих напрямів залізничної справи та бібліографію його наукових праць;
- отримав подальший розвиток напрямок наукової роботи з відтворення життєвого шляху та наукової діяльності вітчизняних вчених та інженерів-залізничників.

У джерелознавчому плані новизна монографії полягає в запровадженні до наукового обігу великої кількості нових матеріалів з різних архівів України та

Російської Федерації, а також у новому погляді на відомі або маловідомі науковій громадськості літературні джерела.

Практичне значення впливає із завдань вітчизняної історії науки, пов'язаних з необхідністю глибокого і всебічного вивчення ролі окремих вчених та інженерів-транспортників. Узагальнені матеріали дослідження можуть бути використані у вузівській підготовці спеціалістів, істориків науки, під час вивчення студентами навчальних дисциплін «Історія науки і техніки», «Історія транспорту» та «Історія залізничного транспорту». Отримані результати можна також використовувати при написанні довідників, енциклопедій тощо. Результати монографічного дослідження можуть бути використані при написанні підручників, посібників, методичних рекомендацій.

Позитивно оцінюючи наукове дослідження С.С. Довганюка, вважаю за доцільне висловити деякі зауваження і побажання:

- автором монографії поставлено цікаві в науково-практичному плані завдання – «визначити роль і місце наукової спадщини В.М. Образцова у розвитку залізничного транспорту». Але, на жаль, погляди В.М. Образцова на зазначені в монографії проблеми не завжди подаються у порівняльному плані з попередньою та сучасною ситуацією розвитку цієї науки;

- неповно висвітлені етапи розвитку Департаменту залізничних справ, не представлено аналіз рукописної спадщини В.М. Образцова;

- при перекладі цитат інколи зустрічаються русизми, також бажаним було б покращити стиль перекладу;

-доцільно було б більше висвітлити популяризаторську діяльність В.М. Образцова і детальніше зупинитися на аналізі організації ним публічних лекцій та виступів.

“Однак, висловлені зауваження і побажання не зменшують наукової новизни і практичного значення рецензованого монографічного дослідження.

Все вищесказане дає підставу стверджувати, що монографія С.С. Довганюка «Володимир Миколайович Образцов: 1874-1949» є самостійною, завершеною працею, яка робить вагомий внесок в історію науки і техніки, зокрема в науку про залізничні станції та вузли і може бути рекомендована до друку.